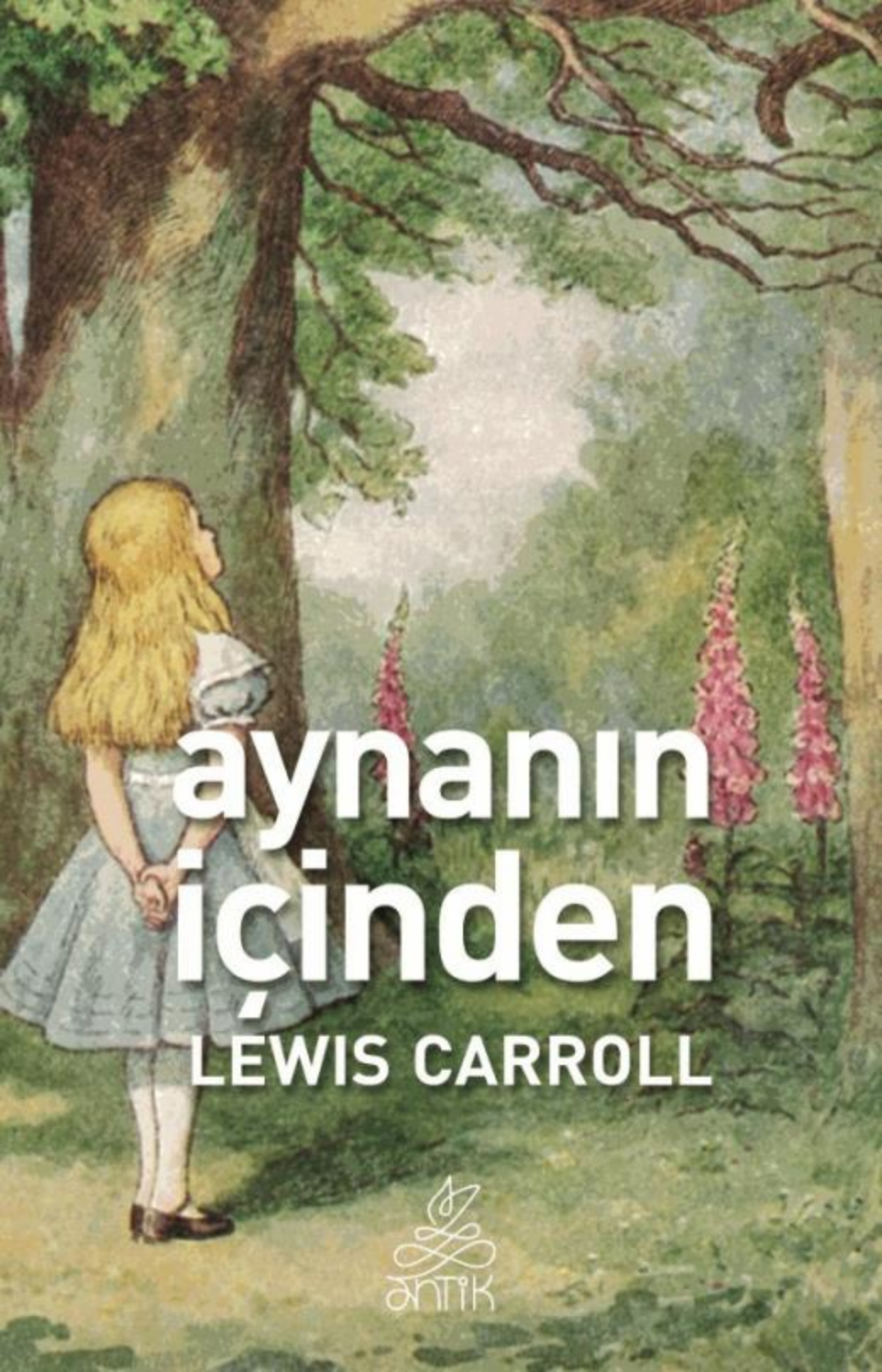

aynanın içinden

LÉWIS CARROLL

AYNANIN İÇİNDEN

LEWIS CARROLL

Edebiyat alanında verdiği eserlerde Lewis Carroll müstearını kullanan Charles Lutwidge Dodgson 1832 yılında Daresbury, İngiltere’de doğdu. On iki yaşına kadar evde eğitim gören Dodgson zekâsıyla ailesini ve çevresindekileri çok etkileyince önce Richmond, daha sonra Rugby Okulu’na gönderildi. 1850 yılında Oxford Üniversitesine başlayan Dodgson 1851’de annesini kaybetti. Okul yılları boyunca matematik alanında pek çok ödöl aldı. 1855’te Christ Church’te matematik öğretmenliği yapmaya başladı ve ölümüne kadar orada kaldı.

Dodgson’ın matematiğe olduğu kadar edebiyat ve fotoğrafcılığa da ilgisi vardı. Küçük yaştan beri kısa hikâyeler ve şiirler yazan Dodgson bunları ailesinin dergisinde ve küçük gazetelerde yayımladı. Lewis Carroll adıyla yayımladığı ilk çalışma ise 1856’da The Train dergisine gönderdiği “Yalnızlık” adlı şiiriydi.

1862 yılında arkadaşı Henry Liddell ve kızları Lorrina, Alice ve Edith ile bir tekne turundayken üç küçük kıza daha sonra *Alice Harikalar Diyarında* olacak hikâyeyi anlattı. Alice Liddell hikâyeyi kağıda dökmesi için yalvarınca, Dodgson 1864’te ona eliyle yazdığı, resimli bir örneği hediye etti.

Dodgson kitabı hediye etmeden önce arkadaşı MacDonald kitabın ilk halini okumuştı. Onun çocukları da

hikâyeyi çok beğenince Dodgson kitabı yayımlamaya karar verdi. Kitap İngiltere’de inanılmaz bir ün kazandı.

1871’de Dodgson Alice’in hikâyesinin devamı olan *Through the Looking-Glass and What Alice Found There*’i yayımladı. 1876’da Alice kitaplarıyla aynı türde bir şiir olan *The Hunting of the Snark*’ı yayımlayan Dodgson, uzun bir aradan sonra, 1895’de edebiyat dünyasına *Sylvie and Bruno* ile dönüş yaptı. Dodgson edebiyatın yanı sıra, matematik alanında gerçek adıyla yayımladığı bir düzineden fazla kitap yazdı.

14 Ocak 1898’de kız kardeşinin evinde zatürreeden öldü.

Ah çocuk, saf ve bulutsuzdur çehren
Düş gören gözlerinse bir mucize!
Zaman süratle aksa ve senle ben
Yarım ömür ayrı kalsak bile,
Sevecen tebessümün seslenir mutlaka
Peri masalının sevgili armağanına.

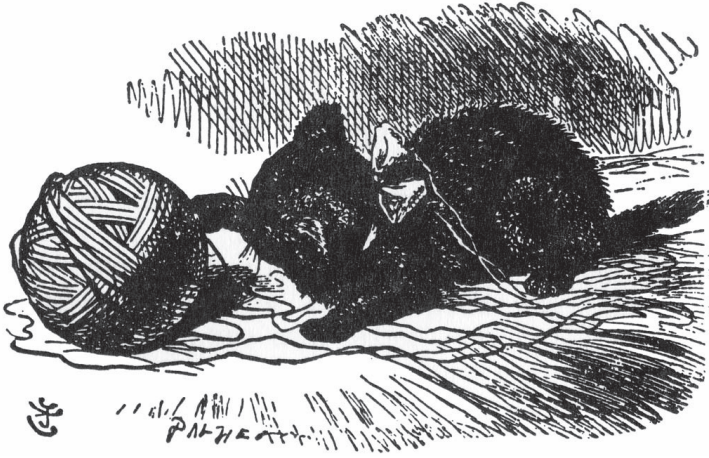
Rastlamadım güneş açmış yüzüne,
Ne de duydum gümüşü sesini kahkahanın;
Yer yoktur bana dair bir düşünceye
Bundan sonrasında genç yaşamanın.
Bırakmazsan bu da yeter bana
Kulak vermeyi peri masalıma.

Sair zamanda bir masal başladı
Parlarken yaz güneşi.
Çan sesi tutmaya yaradı,
Kürek çekişimizin ritmini.
Onlar ki yankıları hâlâ hafızamızda,
Kıskanç yıllar, “Unut!” diyecek olsa da.

Kulak ver evvelin dehşet seslerine
Acı havadislerle yüklü,
Çağırırılar rahatsız döşeğe
O kızı, öyle hüznü!
Artık büyük çocuklarınız canım biz,
Uyku vakti geldi diye söyleniriz.

Dışarıda kar fırtınası, göz gözü görmez,
Rüzgâr eser karamsar çılgınlığında.
İçeride alev parlar ve hiç dinmez
Çocukluğun sevinç yuvasında.
Sihirli sözler tutar seni sımsıkı, korkma.
Kulak asma sakın deli saçmalarına.

Bir iç çekişin gölgesi
Titrese de öykünün içinde,
“Mutlu yaz günleri geçti
Ve bitti yazın görkemi,” diye.
Değemez uğursuz soluğu bile
Peri masalımızın bahçesine.

AYNA EVİ

Şurası kesindi ki beyaz kedi yavrusunun olanlarla hiçbir ilgisi yoktu. Bütün suç siyah kedi yavrusundaydı, çünkü son on beş dakikadır yaşlı kedi beyaz yavrunun yüzünü temizliyordu. (Yavru kedi de buna çok güzel sabrediyordu.) O yüzden beyaz kedi yavrusunun bu yaramazlıkta bir payı *olamazdı*.

Dinah yavrularının yüzlerini şöyle temizlerdi: Önce zavallı yavruyu tek patisiyle kulağından bastırır, sonra diğer patisini burnundan başlayarak ters yönde suratına sürterdi. Az önce söylediğim gibi, şimdi beyaz kedi yavrusunu temizlemekteydi. Yavru kıpırdamadan yatmış mırıldamaya çalışıyordu. Şüphesiz bunun kendi iyiliği için olduğunu hissediyordu.

Ama kara kedi yavrusunun temizlenmesi öğlen erken vakitte bitmişti ve Alice koca koltuğun bir köşesinde kıvrılmış, kâh kendi kendine konuşur kâh uyuklarken yavru

kedi de Alice'in sarmaya çalıştığı yün yumağıyla hoplaya zıplaya oynamış ve hepsi çözülene kadar yumağı bir aşağı bir yukarı yuvarlamıştı. Kilimin üstünde iplikler birbirine dolaşıp düğümlenmişti. Yavru kedi de bunların arasında kendi kuyruğunu kovalıyordu.

“Ay, seni yaramaz şey!” diye bağırды Alice yavruyu yakalayıp. Ayıbını anlasın diye yüzüne küçük de bir öpücük kondurdu. “Dinah sana terbiyeli olmayı öğretmeliydi! Öyle *yapmalıydın* Dinah, öğretmeliydin!” dedi kınayan bir ifadeyle yaşlı kediye bakarak. Sesini de elinden geldiğince kızgın çıkarmaya çalışmıştı. Sonra kediyle yünü alıp koltuğa geri oturdu ve yumağı tekrar sarmaya başladı, ama sürekli ya yavru kediyle ya kendiyle konuştuğundan çok hızlı ilerleyemiyordu. Yavru kedi ağırbaşlı bir edayla Alice'in dizine oturmuş, sarma işlemini izliyormuş gibi yapıyordu. Arada bir yapabilse seve seve yardım edecekmiş gibi tek patisini uzatıp nazıkçe yumağa dokunuyordu.

“Yarın günlerden ne, biliyor musun Pisicik?” diye söze başladı Alice. “Pencereden benimle birlikte bakmış olsaydın tahmin edebilirdin, ama o sırada Dinah seni temizlediği için gelip bakamadın. Çocukların şenlik ateşi için çalı çırpı toplamasını izliyordum. Ateşe öyle çok çalı çırpı gerekiyor ki! Ama hava soğuyup kar yağmaya başlayınca gitmeleri gerekti. Boş ver Pisicik, yarın gidip şenlik ateşini görürüz.” Bu esnada Alice nasıl görüldüğüne bakmak için yünü kedinin boynuna iki üç sıra sardı. Bu bir dişmeye yol açtı, yumak yere yuvarlandı ve metrelercesi yine çözüldü.

Tekrar rahatça koltuğa kurulan Alice, “Yaptığın yaramazlıkları görünce çok kızdığımı biliyor musun, Pisicik? Az daha camı açıp seni karın ortasına atacaktım!

Hak etmiştin de, minik tatlı yaramaz! Nasıl savunacaksın kendini bakayım? Sözümü kesme!” dedi. Tek parmağını havaya kaldırdı. “Sana bütün hatalarını tek tek sayacağım. Birincisi, Dinah sabah suratını temizlerken iki kere ciyakladın. Bak şimdi, inkâr edemezsin, duydum seni! Ne dedin bakayım? (Alice kedi konuşuyormuş gibi yaptı.) Patisi gözüne mi geldi? Eh, bu da *senin* hatan. Gözlerini açık tuttuğun için hep. Sıkı sıkı yumsaydın öyle olmazdı. Bana bahane üretme de dinle! İkincisi, tam önüne süt dolu tabağı koyduğum anda Kardelen’i kuyruğundan çektiirdin! Ne? Susamıştın, öyle mi? Onun susamadığını nereden biliyorsun? Üçüncüye gelince, ben bakmazken bütün yün yumağını çözmüşsün!

Üç hata etti Pisicik, üstelik hiçbirini için cezalandırılmadın henüz. Biliyorsun bütün cezalarımı gelecek çarşambaya saklıyorum. Farz edelim, benim cezalarımı da biriktirmişler,” dedi kediden çok kendisiyle konuşurcasına. “Sene sonunda ne *yaparlardı*? Zamanı gelince hapse atılırdım herhalde. Ya da farz edelim cezam akşam yemeği yememek olsaydı, o halde o acıklı gün geldiğinde tek seferde elli yemek yememem gerekirdi! Eh, bunu o kadar önemsemezdim. Hepsini yiyeceğime hiç yememeyi tercih ederim!

Pencereye vuran karı duyuyor musun, Pisicik? Ne kadar da tatlı, yumuşak bir sesi var! Sanki dışarıdan birisi pencereyi baştan aşağı öpüyormuş gibi. Acaba kar ağaçlarla tarlaları *seviyor* da ondan mı öyle nazik nazik öpüyor onları? Sonra da sarıp sarmalıyor bembeyaz bir yorganla. Belki de, ‘Yaz gelene kadar uyuyun canlarım,’ diyordur onlara. Yaz gelip uyandıklarında tekrar yeşillere bürünüyor ve rüzgâr estikçe dans ediyorlardır. Ah, ne kadar güzel!” diye bağırdı Alice ellerini çırpma için yün yumağını bıra-

karak. “Bunun gerçek olmasını *dilerdim*! Eminim ağaçlar sonbaharda, yaprakları sararırken uyuklu görünüyorlardır.

Sen satranç oynayabiliyor musun, Pisicik? Gülme canım, ciddi soruyorum. Çünkü demin biz oynarken anlarmış gibi izliyordun. ‘Şah!’ dediğimde de mırladın! Güzel bir şah *çektim* doğrusu, Pisicik. Taşlarımın arasından dolana dolana gelen o sinir bozucu Şövalye olmasaydı kazanabilirdim bile. Pisicik, diyelim ki...”

Keşke Alice’in en sevdiği tabir olan “Diyelim ki” ile başlayan cümlelerin yarısını söyleyebilseydim şurada. Daha geçen gün ablasıyla uzun uzadıya atışmıştı. Sırf “Diyelim ki biz krallar ve kraliçelermişiz,” diye söze başladığı için hep doğruculuktan yana olan ablası karşı çıkıp asla krallar ve kraliçeler olamayacaklarını söylemişti, çünkü Alice ve ablası yalnızca iki kişilerdi. Alice de sonunda, “*Sen* biri ol o halde, diğerlerinin hepsini *ben* olurum,” demek zorunda kalmıştı. Bir keresinde de dadısını kulağına ansızın, “Dadı! Diyelim ki ben aç bir sırtlanmışım ve sen de kemikmişsin,” diye bağırarak korkutmuştu.

Ama tüm bunlar bizi Alice’in yavru kediyle yaptığı konuşmadan uzaklaştırıyor. “Diyelim ki sen Kızıl Kraliçe’yimisin¹, Pisicik! Aslında dik oturup kollarını kavuştursan aynı ona benzersin. Denesene bir tatlım!”

Bunu diyen Alice masadan Kızıl Kraliçe’yi alıp taklit etmesi için örnek olsun diye kedinin önüne koydu, ama kedi başarılı olamadı çünkü Alice’e göre kollarını doğru düzgün kavuşturamıyordu. Alice de yavruyu cezalandırmak için onu aynaya tuttu ki ne kadar suratsız olduğunu

1 Satrançtaki vezir taşına İngilizcede Queen (Kraliçe) denir. (ç.n.)

görsün. “Hemen düzeltmezsen kendini, seni Ayna Ev’e sokarım. *Buna* ne dersin bakalım?” dedi Alice.

“Bana dikkatini verirsen ve çok konuşmazsan sana Ayna Ev hakkındaki tüm fikirlerimi anlatırım. Öncelikle aynadan gördüğün oda var. Aynı bizim misafir odamız gibi, yalnız orada her şey ters. Sandalyeye çıkınca hepsini görebiliyorum. Şöminenin arkasındaki kısım hariç hepsini. Ah! Keşke o kısmı da görebilseydim! Kışın şömine yakıyorlar mı, bilmeyi çok istiyorum. Biz ateş yakmazsak ve duman o odada da tütmezse asla *anlaşılmıyor*. Ama mahsustan da olabilir bu, sırf kendileri de ateş yakmışlar gibi göstermek için. Pekâlâ, kitapları bizimkilere benziyor, yalnız sözcükler ters. Bunu biliyorum, çünkü bizim kitaplarımızdan birini aynaya tuttuğumda onlar da diğer odadan bir tanesini tutmuşlardı.

Ayna Ev’de yaşamak ister miydin, Pisicik? Acaba sana süt verirler miydi orada? Belki de Ayna sütü içilecek gibi değildir. Ah, Pisicik! Koridora geldik şimdi de. Ayna Ev’deki koridora yalnızca *kaçamak* bir bakış atabiliyorsun, kendi misafir odamızın kapısını açık bırakırsak o da. Görebildiğin en uç noktasına kadar bizim koridorumuza benziyor, ama tabii ötesi çok farklı olabilir. Ah, Pisicik! Ayna Ev’e geçebilseydik ne iyi olurdu! Eminim içinde bir sürü güzel şey vardır! Diyelim ki oraya geçmenin bir yolu varmış, Pisicik... Diyelim ki aradaki cam tül gibi yumuşakmış da içinden geçebilirmişiz. Bak, şimdi sise benzer bir şeye dönüşüyor! Geçmesi kolay olacak.” Alice bunu söylerken şömine mermerinin üstündeydi, gerçi oraya nasıl çıktığını bilmiyordu. Cam gerçekten de erimeye başlamıştı. Parlak, gümüş rengi bir sis gibi...

Bir anda Alice aynanın içinden geçip Ayna Oda'ya atladı. İlk yaptığı iş şöminede ateş var mı diye bakmak oldu ve geride bıraktığı gibi alev alev yanan ateşi görünce bu çok hoşuna gitti. “O halde burada da diğer odadaki gibi ısınabileceğim,” diye düşündü Alice. “Hatta daha da ısınacağım, çünkü burada beni azarlayıp ateşin başından uzaklaştıracak kimse yok. Ah, aynadan burada olduğumu görüp de bana ulaşamadıklarında nasıl da eğleneceğim.”

Sonra etrafına bakınmaya başladı ve eski odadan görünen her şeyin gayet sıradan ve sıkıcı olduğunu fark etti, ama diğer her şey bambaşkaydı. Mesela ateşin yanındaki duvarda asılı resimlerin hepsi canlı gibi görünüyordu ve şömine mermerinin üstündeki saatin (Ayna'dan yalnızca tersi görünüyordu) küçük, ihtiyar bir adam gibi yüzü vardı. Bu yüz Alice'e sırıtıyordu.

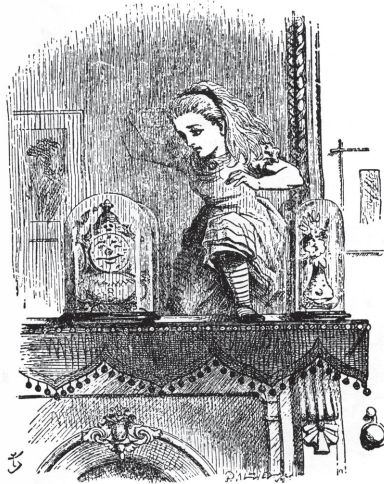
Alice şöminenin mazgalındaki küllerin içinde satranç taşlarını görünce, “Bu odayı diğeri gibi derleyip toplamıyorlar,” diye geçirdi içinden, ama hemen ardından ufak bir şaşkınlıkla elleriyle dizlerinin üstüne çöküp onları izlemeye

koyuldu. Satranç taşları ikişerli gruplar halinde bir yürüyüş tutturmuşlardı.

“İşte Kızıl Kral ve Kızıl Kraliçe burada,” dedi Alice. (Onları ürkütmekten çekinerek fısıldadı.) “Beyaz Kral’la Beyaz Kraliçe de küreğin ucunda oturmuşlar. Şurada iki kale kol kola girmiş yürüyorlar. Beni duyacaklarını sanmıyorum,” diye devam etti başını iyice aşağı eğerken. “Beni göremeyeceklerinden hemen hemen eminim. Her nasılsa kendimi görünmezmiş gibi hissediyorum...”

O esnada Alice’in arkasındaki masadan gıcırtilar gelmeye başladı. Alice’in arkasını dönmesiyle beyaz piyonlardan birinin yuvarlanıp tekmeler savurduğunu görmesi bir oldu. Şimdi ne olacağını görmek için büyük bir merakla izlemeye koyuldu.

“Çocuğumun sesi bu!” diye bağırdı Beyaz Kraliçe Kral’ın yanından aceleyle kalkarken. Öyle bir hışımla kalkmıştı ki az daha Kral’ı küllerin arasına devirecekti. “Bir tanecik Lily’m! Benim soylu kedicğim!” deyip şömine siperinin kenarından canhıraş tırmanmaya başladı.

“Soylu saçmalık!” dedi Kral düştüğünde acıyan burnunu ovuştururken. Kraliçe’ye kızmaya *az* da olsa hakkı vardı, çünkü tepeden tırnağa külle kaplanmıştı.

Alice işe yaramak için can atıyordu. Zavallı Lily bağıra bağıra nöbet geçirecekti en sonunda. Böylece Alice hemen Kraliçe’yi eline alıp masanın üstüne, yaygaracı küçük kızının yanına koydu.

Nefes nefese kalan Kraliçe yere oturdu. Havada yaptığı hızlı yolculuk soluğunu kesmişti. Bir iki dakika boyunca tek yapabildiği sessiz sedasız Lily’ye sarılmak oldu. Azıcık soluklanınca küllerin ortasında suratını asmış oturan Beyaz Kral’a seslendi:

“Yanardağa dikkat et!”

“Ne yanardağı?” dedi Kral korkuyla ateşin içine bakarak. Sanki bir yanardağın bulunabileceği en muhtemel yerin orası olduğunu düşünmüştü.

“Uçuruverdi beni,” dedi Kraliçe kesik kesik. Nefesi hâlâ düzene girmemişti. “Lütfen her zamanki gibi gel yukarıya. Uçma sen de!”

Alice Beyaz Kral’ın demir parmaklıkları güçlkle, ağır ağır tırmanmasını izledi.

“Masaya ulaşmanız saatler sürecektir. En iyisi yardım edeyim size, ne dersiniz?” Ama Kral Alice’in sorusunu dikkate almadı. Alice’i duyamadığı ve göremediği gün gibi aşikârdı.

Alice onu nazik bir şekilde eline alıp Kraliçe’yi taşıdığından daha yavaş bir şekilde karşı tarafa taşıdı ki onun da nefesi kesilmesin, ama Kral’ı masaya koymadan

önce üstünü biraz silkelemenin iyi olabileceğini düşündü. Kral'ın üstü başı kül olmuştu çünkü.

Çok sonraları görünmez bir el onu alıp hava kaldırdığında ve üstünü silkelediğinde Kral'ın suratının aldığı şekli daha önce hiç görmediğini söyleyecekti Alice. Kral bağıramayacak kadar dehşete düşmüştü, ama gözleriyle ağzı büyüdükçe büyümüş, yusyuvarlak bir hal almıştı. Öyle ki Alice gülmekten elleri titrediğinden az daha Kral'ı yere düşürecekti.

“Ah! Lütfen suratınızı öyle yapmayın!” diye bağırdı. Kral'ın onu duyamadığı aklından çıkmıştı. “Beni öyle güldürüyorsunuz ki zor tutuyorum sizi! Ağzınızı da öyle kocaman açmayın! Bütün küller içine girecek. İşte, şimdi yeterince temizsiniz!” diye ekledi Kral'ın saçını düzeltirken. Sonra da onu masanın üstüne, Kraliçe'nin yanına koydu.

Kral anında sırtüstü düştü ve bir süre kıpırdamadan yattı. Alice, “Ben ne yaptım!” diye paniğe kapılıp Kral'ın üstüne serpecek su bulma umuduyla odada gezindi. Gelgelelim bir şişe mürekkepten başka bir şey bulamadı. Elinde

mürekkeple döndüğünde Kral'ın kendine gelmiş olduğunu gördü. Kral ve Kraliçe korku içinde fısıldaşıyordu. Sesleri öyle kısık ki Alice dediklerini zar zor duyabildi.

Kral, “Seni temin ederim canım, sakallarımın ucuna kadar buz kestim,” diyordu.

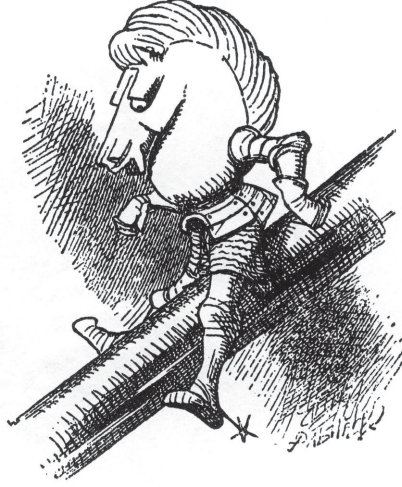
Kraliçe, “Senin sakalın yok ki,” diye karşılık verdi.

“O an yaşadığım dehşeti asla ama *asla* unutmayacağım,” diye sözünü sürdürdü Kral.

“Unutursun ama,” dedi Kraliçe. “Yazmazsan tabii.”

Alice büyük bir ilgiyle Kral'ın cebinden kocaman bir not defteri çıkarıp yazmaya koyulmasını izledi. Bir anda aklına gelen bir fikirle Kral'ın omzuna gelen kalemin ucundan tutup onun için yazmaya başladı.

Zavallı Kral allak bullak ve mutsuz görünüyordu. Bir süre tek söz etmeden kalemle cebelleşti, ama Alice ona göre çok güçlüydü. En sonunda nefes nefese, “Of iki gözüm! Kendime daha ince bir kalem almam *şart*. Bununla

yazmayı beceremiyorum bir türlü. Hiç de aklımdan geçmeyen şeyler yazıyor...”

“Ne gibi aklımdan geçmeyen şeyler?” dedi Kraliçe deftere bakarak. (Alice deftere, “Beyaz Kral aşağı kayıyor. Dengesi çok kötü,” yazmıştı.) “Notunu aldığın hislerin değil ki!”

Masanın üstünde, Alice’in yakınlarında bir kitap duruyordu. Alice Beyaz Kral’ı izlerken (Hâlâ onun için kaygılanıyordu ve bayılırsa mürekkebi üstüne boca etmeye hazırdı.) sayfaları çevirip okuyamadığı bir bölüme geldi. “Hiç bilmediğim bir dil çünkü,” dedi kendi kendine.

Sayfada yazanlar şöyleydi:

BİDİTANİCİA

Yazanlar bu yazıyı ve bu yazıyı yazanlar

Çiziminde gördüğümüz bu yazıyı yazanlar

Beyaz Kralın bu yazıyı yazanlar

Yazanlar bu yazıyı ve bu yazıyı yazanlar